

Spor bilimleri fakültelerinde öğrenim gören öğrencilerin liderlik yönelim düzeylerinin incelenmesi (Erciyes Üniversitesi örneği)

Investigation of leadership tendency levels of students studying in faculties of sports sciences (Example of Erciyes University)

Enes Beltekin^{1*} İhsan Kuyulu²

¹Bingöl Üniversitesi Beden eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Bingöl. Orcid: 0000-0002-1386-6458

²Bingöl Üniversitesi Beden eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Bingöl. Orcid: 0000-0002-5863-5434

ÖZET

Çalışma, üniversite öğrencilerinin spor yapma durumlarına göre liderlik yönelimi düzeylerini incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma grubunu, 2018-2019 eğitim öğretim döneminde Erciyes Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesinde öğrenim gören 165 erkek, 135 kadın olmak üzere toplam 300 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın amacına yönelik verileri elde edebilmek için Lee G. Bolman ve Terence E. Deal (1991) tarafından geliştirilen Dereli (2003) tarafından Türkçeye uyarlanması yapılan "Liderlik Yönelim Anketi" kullanılmıştır. Çalışmaya katılan öğrencilere cinsiyet, bölüm, lisanslı olarak spor yapıyor musunuz ve branş gibi kişisel bilgi soruları sorulmuştur. Çalışma SPSS 22 istatistik paket programında yapılmıştır ve anlamlılık derecesi 0.05 olarak alınmıştır. İkili karşılaştırmalar da Independent-Samples T testi, çoklu karşılaştırmalarda ise One-Way Anova testi kullanılmıştır. Çalışmaya katılan öğrencilerin ölçeklere verdikleri cevaplara göre lisanslı olarak spor yapma ve cinsiyet durumlarında öğrencilerin liderlik düzeylerinde gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmazken, bölüm ve branş değişkenlerinde öğrencilerin liderlik düzeylerinde gruplar arasında farklılık tespit edilmiştir.

ABSTRACT

The study was conducted to examine the leadership orientation levels of university students according to their sporting status. The research group consists of a total of 300 students, 165 males and 135 females from Erciyes University Faculty of Sport Sciences during the 2018-2019 academic year. In order to obtain the data for the purpose of the research, developed by Lee G. Bolman and Terence E. Deal (1991), adapted to Turkish by Dereli (2003) "Leadership Tendency Survey" was used. The students who participated in the study were asked questions such as gender, department, licensed sports and personal information. SPSS 22 statistical package program was used and the significance level was taken as 0.05. Independent-Samples T test was used in paired comparisons and One-Way Anova test was used in multiple comparisons. According to the answers given by the students participating in the study, there was no significant difference between the groups in terms of leadership and sports in terms of doing sports under license, there was a difference between the groups in the leadership levels of the students in the department and branch variables.

MAKALE BİLGİSİ/ARTICLE INFO

Anahtar Kelimeler: Liderlik, Spor, Spor Bilimleri

Key Words: Leadership, Sport, Sport Sciences

Gönderme Tarihi/Received Date: 25.12.2019

Kabul Tarihi/Accepted Date: 27.12.2019

Yayımlanma Tarihi/Published Online: 31.12.2019

1. Giriş

Gelişen ve değişen dünyada insanların ve örgütlerin ihtiyaçları artmakta ve bununla beraber ihtiyaçlara karşılık verebilecek ve yol gösterici bireylere de ihtiyaç duyulmaktadır. Her ne kadar arz talep meselesi olarak görülse bile bu insanlığın varoluşundan beri oluşan doğal bir süreçtir. Yol gösterici, geliştirici, yürütücü, vb. kelimelerin anası olan liderlik, özünde yapılan eyleme hem katkı sağlayan hem de katkının içerisinde bulunan bir eylemdir. Öyle ki lider olan birey "iş" probleminin çözümünde problemin ortasında etrafındakiler ile bulunan ve çözüme ulaşmada yol gösterirken takımıyla hareket eden ve sonuca ulaşan bireydir. (Aydın ve Ark, 2016)

Liderlik konusu hakkında kesin olarak bir görüş birliği olmaması sebebiyle çok kapsamlı bir çerçevesi bulunmaktadır. Farklı perspektiflerden incelendiğinde ve betimlendiğinde, birbirinden bağımsız tanımlamalar ve olgular ortaya çıkmaktadır (Ünal 2012).

Argan ve Basım (2009)'ın liderlik açıklamalarından yola çıkarak bir grup insanı belirli amaçlar istikametinde toplayabilme becerisini sağlayabildiğinde, bununla birlikte lider izinde giden insanları belirlenen hedefler doğrultusunda başarı sağlamaları amacıyla tetiklemek için bazı hususiyet ve tutumlara sahip olması gerektiği söylenebilir.

* Sorumlu yazar /Corresponding author.

Dr., Bingöl Üniversitesi, beden eğitimi ve Spor Yüksekokulu, ebeltekin@bingol.edu.tr

Liderlik, kazanmış olduğu tecrübeler ve edinmiş olduğu bilgiler ile insanları belirli bir rotaya doğru sevk ederek onları idare etmek ve onlardan fayda sağlamak için etkileme ve denetleme sanatı olarak tanımlanır. Lider, ait olmuş olduğu ortamda koşullar ne olursa olsun atılın, yenilikçi, anlaşmacı, kendine zihniyle, diğerlerine gönlüyle önderlik eden, kendi kişiliği ve duruşuyla karar veren, önsözleri güçlü olan ve cazibe sahibi gibi özellikler bulundurup, ayrıcalık yaratan bir karakterdir. Değişiminin çok sık bir şekilde görülmesi, liderliğe olan ihtiyacı arttırması sebebiyle, liderlik değişimle hep bir mücadele içindedir. Liderlik, bir topluluğu, en yüksek çabalarla meydana getirecek şekilde güdülemek için oluşturulmuş bir etkileme işlevidir (Donuk 2016).

Bu tanımlardan yola çıkarak Liderlik, sahip olunan bilgi birikimi ve kişisel yeteneklerle amaçların gerçekleştirilebilmesi için kitleleri güdüleyebilme, etkileyebilme, etkili iletişim kurabilme ve etkin bir sevk ve idare sistemi oluşturabilme süreci olarak tanımlanabilir.

Spor alanında, liderlik ile etkinlik arasındaki bağ açık ve net olarak görülmektedir. Profesyonel spor müsabakalarında, yetenekli bir ekipten nadiren bahsedilmektedir. Bütün takımlarda üstün yeteneğe sahip oyuncular bulunabilir. Fakat antrenör ve aynı zaman da birkaç kilit oyuncu vasıtasıyla yakalanan liderlik fark yaratmaktadır. Takım etkinliğinin arttırılması için antrenör liderliğinin ön planda olması gerekmektedir. Sporunun performansının yükselmesi için disiplinli bir biçimde eğitimden geçmesi, yetiştirilmesi ve sportif aktivite içinde yönlendirilip, yönetilmesi gerekmektedir. Bunları yapacak olan sporunun antrenörü ve koçu yani lideridir (Maxwell, 2015).

Yapılan bu çalışmanın amacı ise, spor bilimleri alanında eğitim alan öğrencilerin liderlik özelliklerinin incelenmesidir.

2. Materyal ve Metot

Araştırmada veri toplama aracı olarak anket tekniği kullanılmıştır. Araştırma grubunu, 2018-2019 eğitim öğretim döneminde Erciyes Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesinde

öğrenim gören 165 erkek, 135 kadın olmak üzere toplam 300 öğrenci oluşturmaktadır. Lee G. Bolman ve Terence E. Deal (1991) tarafından geliştirilen Dereli (2003) tarafından Türkçeye uyarlaması yapılan "Liderlik Yönelim Anketi" aracılığıyla toplanan veriler istatistiksel paket programı (SPSS.22) aracılığıyla analiz edilip sonuçlar yorumlanmıştır. Çalışmaya katılan öğrencilere cinsiyet, bölüm, lisanslı olarak spor yapıyor musunuz ve branş gibi kişisel bilgi soruları sorulmuştur. Öncelikle demografik bilgiler ve diğer grup sorulara ait fikir edinilmesini sağlamak amacıyla aritmetik ortalama, standart sapma, frekans ve yüzde dağılımları içeren tanımlayıcı istatistikler sunulmuştur. Katılımcıların liderlik düzeyleri ve alt boyutlarının bazı demografik değişkenlerle ilişkisini tespit etmek amacıyla ilk etapta çarpıklık ve basıklık (Skewness and Kurtosis) testlerine bakılmıştır. Shao'ya (2002) göre çalışmada kullanılacak verilerin normal dağılım göstermesi, çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 3 arasında olmasına bağlıdır. Test sonucuna göre Bağımsız Örneklem T (Independent Sample T) ve Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way Anova) testleri uygulanmıştır. Değişkenler arasında farklılık bulunması durumunda ise bu farklılığın hangi grup veya gruplardan kaynaklandığını belirleyebilmek üzere ise Post-Hoc testlerinden homojenlik sonuçlarına göre Tukey HSD ve Dunnett T3 testleri kullanılmıştır. İstatistiksel analizlerin sonuçlarında anlamlılık derecesi 0.05 olarak alınmıştır. Sonuçlar % 95 güven aralığında, anlamlılık $p < 0.05$ düzeyinde değerlendirilmiştir.

3. Bulgular

Bu bölüm çalışmanın istatistiksel sonuçlarının açıklanacağı bölümdür. Araştırmaya katılan kişilerin demografik özelliklerine göre yapılmış istatistiksel analizlere yer verilecektir.

Tablo 1. incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet değişkenlerine göre genel liderlik düzeylerinde ve liderlik alt boyutlarında gruplar arasında herhangi bir anlamlı farklılığa rastlanmamıştır ($p > 0.05$).

Tablo 2. incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin branş değişkenlerine göre genel liderlik düzeylerinde ve liderlik alt boyutlarından dönüşümsel, yapıya yönelik ve karizmatik

Tablo 1. Çalışmaya katılan öğrencilerin liderlik düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılması;

	Cinsiyet	N	X	S.s	t	p
İnsana Yönelik Liderlik Alt Boyutu	Erkek	165	33.58	5.410	-1.033	.303
	Kadın	135	34.20	4.709		
Dönüşümsel Liderlik Alt Boyutu	Erkek	165	32.81	5.820	.302	.763
	Kadın	135	32.61	5.771		
Yapıya Yönelik Liderlik Alt Boyutu	Erkek	165	33.03	5.887	-.236	.813
	Kadın	135	33.19	5.456		
Karizmatik Liderlik Alt Boyutu	Erkek	165	33.29	5.884	.639	.523
	Kadın	135	32.87	5.279		
Genel Liderlik Düzeyi	Erkek	165	132.73	21.692	-.061	.951
	Kadın	135	132.88	19.908		
Toplam		300				

$p > 0.05$

Tablo 2. Çalışmaya katılan öğrencilerin liderlik düzeylerinin öğrencilerin branş değişkenlerine göre karşılaştırılması;

	Branş	N	X	S.s	t	p
İnsana Yönelik Liderlik Alt Boyutu	Bireysel Spor	154	33.38	5.394	-1.678	.094
	Takım Sporları	146	34.36	4.751		
Dönüşümsel Liderlik Alt Boyutu	Bireysel Spor	154	31.96	5.863	-2.370	.018
	Takım Sporları	146	33.53	5.619		
Yapıya Yönelik Liderlik Alt Boyutu	Bireysel Spor	154	32.44	5.632	-2.071	.039
	Takım Sporları	146	33.80	5.683		
Karizmatik Liderlik Alt Boyutu	Bireysel Spor	154	32.17	5.890	-2.979	.003
	Takım Sporları	146	34.08	5.149		
Genel Liderlik Düzeyi	Bireysel Spor	154	129.96	21.659	-2.434	.016
	Takım Sporları	146	135.78	19.646		
Toplam		300				

p<0.05

liderlik alt boyutlarında takım sporlarını yapan öğrenciler lehine gruplar arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir (p<0.05).

Tablo 3. incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin lisanslı olarak spor yapma durumuna göre genel liderlik düzeylerinde ve liderlik alt boyutlarında gruplar arasında herhangi bir anlamlı farklılığa rastlanmamıştır (p>0.05).

Tablo 4. incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin bölüm değişkenlerine göre yalnızca liderlik alt boyutlarından yapıya yönelik liderlik alt boyutunda gruplar arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir (p<0.05). Farklılığın hangi gruplar arasında olduğu tespit etmek için yapılan Post-Hoc testi sonuçlarına göre, farklılığın spor yöneticiliği bölümü (x=31.61) ile rekreasyon bölümü (x=34.72) öğrencileri arasında olduğu tespit edilmiştir.

4. Tartışma ve Sonuç

Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilen bulgular yorumlanacak ve literatürde bu çalışma ile ilgili daha önceden yapılmış çalışmalar ile tartışılması yapılacaktır.

Spor bilimleri fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin liderlik özellikleri Cinsiyet açısından incelendiğinde gruplar arasında herhangi bir istatistiksel farka rastlanılmamıştır. Özdenk (2015) tarafından, spor dalı ile uğraşan ve uğraşmayan (sedanter) bireylerin üzerinde yapmış olduğu bir çalışmada cinsiyet üzerindeki liderlik alt boyutlarında çözümsel ve organize olma (yapıya yönelik) durumlarında herhangi bir anlamlı fark bulunamamıştır. Başoğlu (2012) kadın ve erkek antrenörlerin liderlik davranışlarını incelendiği çalışmasında sosyal ve örgütsel destek (insana yönelik) analizindeki verilere göre kadınların ortalamaları ile erkeklerin ortalamaları denk görülmektedir. Taşgın ve arkadaşları (2007) tarafından yapılan badminton antrenörlerinin liderlik özelliklerini cinsiyet faktörü üzerinde inceleyen çalışma da anlamlı fark tespit edilmemiştir. Yapılan bu çalışmalar yapılan bu çalışma ile paralellik göstermektedir.

Spor bilimleri fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin liderlik özellikleri Branş açısından incelendiğinde gruplar arasında insana yönelik liderlik alt boyutunda anlamlı farklılığı rastlanılmazken; yapıya yönelik liderlik, dönüşümsel liderlik, karizmatik liderlik ve liderlik genel toplamlarında gruplar

Tablo 3. Çalışmaya katılan öğrencilerin liderlik düzeylerinin lisanslı olarak spor yapma durumlarına göre karşılaştırılması;

	Lisanslı olarak spor yapıyor musunuz?	N	X	S.s	t	p
İnsana Yönelik Liderlik Alt Boyutu	Evet	197	34.08	5.381	1.046	.296
	Hayır	103	33.43	4.532		
Dönüşümsel Liderlik Alt Boyutu	Evet	197	33.06	5.909	1.406	.161
	Hayır	103	32.07	5.524		
Yapıya Yönelik Liderlik Alt Boyutu	Evet	197	33.10	6.001	.000	1.000
	Hayır	103	33.10	5.064		
Karizmatik Liderlik Alt Boyutu	Evet	197	33.47	5.810	1.599	.111
	Hayır	103	32.38	5.172		
Genel Liderlik Düzeyi	Evet	197	133.73	21.817	1.074	.284
	Hayır	103	131.00	18.912		
Toplam		300				

p>0.05

Tablo 4. Çalışmaya katılan öğrencilerin liderlik düzeylerinin bölüm değişkenine göre karşılaştırılması;

	Bölüm	N	X	S.s	f	p
İnsana Yönelik Liderlik Alt Boyutu	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği	90	33.85	4.791	1.471	.223
	Antrenörlük	82	33.71	5.301		
	Spor Yöneticiliği	60	32.96	5.810		
	Rekreasyon	68	34.83	4.527		
Dönüşümsel Liderlik Alt Boyutu	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği	90	32.51	5.401	2.390	.069
	Antrenörlük	82	33.12	5.677		
	Spor Yöneticiliği	60	31.23	6.228		
	Rekreasyon	68	33.85	5.846		
Yapıya Yönelik Liderlik Alt Boyutu	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği	90	33.08	5.192	3.317	.020
	Antrenörlük	82	32.87	5.949		
	Spor Yöneticiliği	60	31.61*	6.233		
	Rekreasyon	68	34.72*	5.185		
Karizmatik Liderlik Alt Boyutu	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği	90	32.70	5.553	2.553	.056
	Antrenörlük	82	33.69	5.543		
	Spor Yöneticiliği	60	31.70	5.863		
	Rekreasyon	68	34.16	5.360		
Genel Liderlik Düzeyi	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği	90	132.15	19.486	2.558	.055
	Antrenörlük	82	133.41	20.823		
	Spor Yöneticiliği	60	127.51	23.153		
	Rekreasyon	68	137.57	19.866		
Toplam		300				

p<0.05

arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. (p<0,05). Bunun yanı sıra tercih edilen liderlik davranışı alt boyutlarından otoriter davranış boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. (Bakır, 2019)

Spor bilimleri fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin liderlik özellikleri Bölüm değişkeni açısından incelendiğinde gruplar arasında insana yönelik liderlik, dönüşümsel liderlik, karizmatik liderlik alt boyutlarında ve liderlik genel toplamlarında anlamlı farklılığı rastlanılmazken; yapıya yönelik liderlik alt boyutunda gruplar arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. (p<0,05). Bu bulgulara göre öğrencilerin empatik eğilimleri ve tercih ettikleri lider davranışı bölüm değişkeninden etkilenmediği söylenebilir (Bakır, 2019). Yapılan bu çalışma çalışmamız ile paralellik göstermektedir.

Spor bilimleri fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin liderlik özellikleri lisanslı olarak spor yapıyor musunuz değişkeni açısından incelendiğinde gruplar arasında herhangi bir istatistiksel farka rastlanılmamıştır. (p<0,05).

Kaynakça

- Argan M, Basım H, 2009. Spor Yönetimi. Birinci Basım. Ankara, Detay Yayıncılık, s. 103-105.
- Aydın R, Bozkuş T, Kul M. (2016). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarındaki Öğrencilerin Liderlik Özelliklerinin Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi. International Journal of Sport Culture and Science, 4 (Special Issue 1) , 122-131 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/intjcs/issue/24486/259539>

Bakır Ç. "Fırat Üniversitesi Spor Bilimleri fakültesi Öğrencilerinin Empatik Eğilimlerinin Sporda tercih ettikleri Liderlik Davranışlarıyla Karşılaştırılması" Yüksek Lisans tezi, Fırat Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, (2019).

Bolman, L. G., Deal, T. G. (1991). Reframing organizations. Artistry, choice and leadership. San Francisco: Jossey-Bass.

Dereli M (2003). A Survey Research of Leadership Styles of Elementary School Principals. Ankara: ODTÜ Yüksek Lisans. Donuk B, 2016. Liderlik ve Spor. İkinci Basım. İstanbul, Ötügen Neşriyat, s. 23-25,64-70,81.

Maxwell JC. Liderlik Nitelikleri. Beyaz Yayınları, İstanbul, 2015.

Özdenk S (2015). Bireysel Ve Takım Sporuyla Uğraşan Sporcular İle Spor Yapmayan Bireylerin Duygusal Zekâ ve Liderlik Özelliklerinin İncelenmesi. Ankara: Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Ana Bilim Dalı Doktora Tezi.

Shao AT. Marketing Research: An Aid to Decision Making, Cincinnati, Ohio: South-Western/Thomson Learning, 2002

Taşgım Ö, Bozdam A, Tekin M (2007). Badminton Antrenörlerinin Çeşitli Değişkenlere Göre Liderlik Özelliklerinin İncelenmesi. Kocaeli: 3. Raket Sporları Sempozyumu 14-15 Aralık.

Ünal M, 2012. Stratejik Yönetim ve Liderlik. Birinci Basım. İstanbul, Beta Yayıncılık, s. 79,82,87.